

Mielistyyä -verbin merkityshistoriaa.

Nykyisessä yleiskielessämme *mielistyyä*-verbin merkitys on jokseenkin suppea-alainen ja selvärajainen. Sen eri merkitysvivahdukset eroavat niin vähän toisistaan, että sitä voidaan pitää käytännöllisesti katsoen yksimerkityksisenä. Sanan nykyisestä normaalikäytöstä riittävät seuraavat sitaattit antamaan melko täydellisen kuvan:

Juhani Aho: Ja eikö se Liisa siitä pitäen Mattiin *mielistynyt?* sano: pehtori, joka ei ollut yskää ymmärtävinään. Kootut teokset I 205.

Maila Talvio: Hyvin se hänen mielestään käy — jos ne vain lähtevät, ovat ehkä jo ehtineet *mielistyä* kaupunkilaiselämään. Kootut teokset III 212.

A. F. Puukko: Käytyänsä koulua Viipurissa hän joutui Turkuun ja sai siellä kuulla Pietari Särkilahden saarnaavan uutta evankelista oppia, johon hän kohta *mielistyi*. Suomalainen Raamattumme (Helsinki 1946) s. 419.

Verbi merkitsee samaa kuin 'ruveta pitämään jostakin', 'ihastua', 'rakastua'. Määräyksenä on tavallisesti nominin illatiivi.

Vanhassa kirjakielessä tämän verbijohdannaisen käyttö ei ole näin yhdenmukaista, vaan se esiintyy lisäksi tästä selvästi eroavissa, nykyisestä lukijasta oudoilta tuntuvissa merkityksissä, jotka saattavat joskus vaikeuttaa tekstin oikeaa ymmärtämistäkin. Koetan seuraavassa esitellä vanhimman kirjasuomen — 1600-luvun puolivaiheille asti — keräämäni aineiston perusteella selvittää tämän sanan käyttöä ja merkitystehtäviä. Lisäksi yritän luoda valoa sen merkityksen kehitykseen tärkeimpien suomen sanakirjojen sisältämien tietojen ja suurimmaksi osaksi Sanakirjasäätiön kokoelmista saamieni murre-esimerkkien avulla sekä vertailemalla toisiinsa eri raamatunlaitoksia aina uusimpaan suomennokseen saakka. Vanhan Raamatun esimerkkilauseiden rinnalla mainitsen, milloin se on omiaan selventämään *mielistyyä*-verbin kulloinkin edustamaa merkitystehtävää, vastaavan kohdan Lutherin v. 1545 ilmestyneestä saksalaisesta Raamatusta ja ruotsalaisesta ns. Kustaa Aadolfin Raamatusta, joka ilmestyi v. 1618¹, sekä joissakin tapauksissa myös Versio vulgatasta.

1. *Mielistyyä*-verbin nykyinen merkitys tavataan kirjakielessämme Agricolasta alkaen. Verbiin saattaa illatiiviadverbialina yhtä hyvin liittyä esinettä kuin abstraktista käsitettäkin tarkoittava ilmaus. Muutamia esimerkkejä:

¹ Näitä painoksia on 1642:n Raamatun käännöskomitea oman ilmoituksensa mukaan käyttänyt suomennostyössään.

Agricola: Sille eipe neme ole synnin hahmo, waan totisen Lihan ottamisen merki, ette Jumalus wissiste ombi miehuen siselle, ioca Jumalus ei nite kersi quin Inihmisten ouat, waan Jumalus *mielgestui*¹ ia soosittui nihin quin cunnialiset ouat ia tapactuman piti. III 79.

Catuuaisis hen on oijettu,
quin Sydhen parannoheen *mielgestu*. III 718.

1642 R: HERra sinun Jumalas olcon kijetty, joca sinuun *mielgestynyt* on, ja pannut sinun istuimellens. 2 Aikak. 9:8. — Samoin vielä nykyisessäkin, v. 1933 käytäntöön otetussa Vanhan Testamentin suomennoksessa.

Cadzo, minun Poican, jonga minä walidzin, minun rackahan, johonga minun sielun *mielgestyi*. Matt. 12: 18. — Nykyisessä, v. 1938 käytäntöön otetussa Uuden Testamentin suomennoksessa: on mielgestynyt. — Agricolalla sananmukaisempi käännös: iossa minun sieluni ombi hyue sosijo. II 54. — Vrt. Luther: an dem meine Seele wolgefallen hat. — Ruots.: haffuer itt gott behagh.

Tällaisia esimerkkejä ei ole paljon, sillä *mielgestyä* tässä merkityksessä on vanhimmassa kirjakielessä melko harvinainen. Uuteen raamatunsuomennokseen tämä verbi on otettu useaan kohtaan entisen, tarkemmin Lutheria ja vanhaa ruotsinnosta noudattelevan sanonnan tilalle. Verbin merkitys on tällöin yleiskielen mukainen. Esim.:

Poikani Sikemin sydän on *mielgestynyt* teidän sisareenne. 1 Moos. 34:8. — 1642 R: halaja teidän tyttären jälkeen.

Niinkuin suloisesti tuoksuvaan uhriin minä teihin *mielgestyn*, kun minä vien teidät pois kansojen seasta ja kokoan teidät maista, joihin olette hajotetut. Hes. 20:41. — 1642 R: Te oletta minulle otolliset.

Nouskaa vuorille, tuokaa puita ja rakentakaa temppeli, niin minä siihen *mielgestyn* ja näytän kunniani. Hagg. 1:8. — Agricola: Sen pite minulle otollisen oleman. III 723.

Vie se maaherrallesi: *mielgestyykö* hän sinuun, ja onko hän sinulle suosiollinen? Mal. 1:8. — Agricola: Mite maxa, ios sine tulet henelle otolisexi. III 759. — 1642 R: olet hänelle otollinen.

Sentähden minä olen *mielgestynyt* heikkouteen, pahoinpitelyihin, hätään, vainoihin, ahdistuksiin, Kristuksen tähden. 2 Kor. 12:10. — Agricola: Senteden mine olen Hyues turuas, Heikkoudhesa. II 516. — 1685 R: iloitzen heikkoudes.

Tällä verbillä on nykyään jonkin verran arkaistinen, Raamatun kieleen hyvin soveltuva tyyliarvo. Siksi nykyinen Raamattummekin näyttää sitä erikoisesti suosivan, vaikka vanha Raamatun kieli käytti sitä useimmiten nykyisestä poikkeavissa merkityksissä.

¹ Toisen tavun *e* on ehkä painovirhe. Vrt. kuitenkin esim. *huolestua, järjestyä*, mutta toisaalta *ornistua, polvistua*.

Sanakirjat mainitsevat verbin nykyisen päämerkityksen vasta Renvallista alkaen:

Renvall: *mielistyn, yä* -- willig l. geneigt werden.

Helenius: *Mielistyn, yä, -lyn, dyä*, -- Blifva böjd, villig, gunstig.

Lönnrot: *Mielistyä*, -- fatta tycke för ngn, -- bli hägad, bli bjd, villig l. gunstig; -- *m. jkuhun* -- fatta tycke l. kärlek till ngn.

Kansanmurteissa tämä merkitys näyttää kaikkialla olevan hallitsevana. Joitakin esimerkkejä eri murrealueilta:

Mynämäki: *mnä miälüstüsi nē sihe värkki, et mnün täürü ostas sitä*. — Pöytyä: *se miälüstü s hüvin sihēn kauppäⁿ*. — Nakkila: *se o sihēn flikkān nim miälüstün ü*. — Ylöjärvi: *se miälüstü sittes siāhem poikān nin ettähän otti seⁿ kasvatiksē*. — Asikkala: *minä mielüstü n̄ tähäk kaⁿkāsie n̄ kovasti, että ostin sit kaksī vätteisī uhtaikā*. — Valkjärvi: *miten hā lie mielüstün t sihe, ko se minust ol n̄ turha*. — Maaninka: *se om mielüstün nā sihen nāēsee*. — Konginkangas: *laps mielüstüⁱ het minnū*. — Isojoki: *Ooks sinā kays mielüstyn y juurikaffihin*. — Perho: *Joha' oli nätti tyttö minā mielüstyihⁱ heti ens silimäyksellä siihen*. — Utajärvi: *minā arvasin, että küllä se ostā länkin kun se siheⁱ heti n̄m mielüstü*. — Länsipohja (Kompelusvaara): *se mielüstü tuohon vāthēssēn ja se veiki multa*. — Vermlanti: *se (lapsi) mielüstü sinūn*.

Verbiä käytetään murteissa toisinaan myös ilman illatiiviadverbiaalia merkityksessä 'tulla hyvälle mielelle', 'ilostua':

Lemi: *no se mielüstü mies* (tehdessämme hevoskauppaa) *et nūt tulōū rahōā*. — Kivijärvi: *ni seol tū manna että jos nūt mies mielüstūs, antas hāne' ollak kotona ku hār rahakukkarol löūs¹*. — Vermlanti: *peltopekko ol mielüstün nā* (uhrista).

2. Kun *mielistyä*-verbin määräyksenä on III infiniitiivin illatiivi, niin verbi on vanhassa kirjakielessä useimmiten vailla siihen nykykielessä säännöllisesti kuuluvaa tunneainesta. Se ei tällöin ilmoita, että joku 'innostuu' tekemään jotakin tai tekee jotakin 'mielellään', vaan sanoo kuivan asiallisesti, kiinnittämättä huomiota subjektipersoonan tunteisiin, että tämä 'päättää' tehdä jotakin. Esim.:

Agricola: *SEnteden eipe me site tactonuet wiwuytte, ia olema siihen mielüstynyet*, iāmen Athenas yxinens. II 566, 1 Tess. 3:1. — Samoin vielä v. 1909 ilmestyneessä raamatunpainoksessa. — Nyk.: päätimme jäädä. — Luther: *haben vns lassen wolgefallen, das*.

1642 R: *Ja coco seuracunda mielüstyⁱ pitämän wielä toiset seidzemen*

¹ LAURI KETTUNEN Suomen murteet I (Helsinki 1930) 209 : 3—5. — Kaikki muut murre-esimerkit ovat Sanakirjasäätiön kokoelmista.

päivä. 2 Aikak. 30: 23. — Vasta nykyisessä suomennoksessa toisin: päätti viettää. — Luther: ward rats, -- zu halten. — Ruots.: wardt til rådzt at hålla. — Vulgata: placuitque universae multitudini ut celebrarent.

Kun subjektina on kahta tai useampia henkilöitä tarkoittava ilmaus, niin *mielistyä*-verbiin saattaa liittyä myös merkitysvivahdus 'sopia jostakin':

• 1642 R: Sijtte *mielistyit* he wartioidzeman, cosca he löytäisit waimon yxinäns. Susanna 14. — Vasta nykyisessä, v. 1938 hyväksytyssä Vanhan Testamentin apokryfikirjain suomennoksessa muutettu asuun: Silloin he sopivat ajasta, jolloin voisivat tavata hänet yksin. — Luther: wurden sie mit einander eins, darauff zu warten. — Ruots.: wordo the öffuer eens, at. mixi te oletta *mielistynet* keskenänne HERran Henge kiusaman? Ap.t. 5: 9. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: olette yksissä neuvoin käyneet kiusaamaan. — Agricolalla on toinen verbi: Mixi te oletta sosionut keskenen HERran Henge kiusaman? II 325. — Luther: Warumb seid jr denn eins worden, zu versuchen. — Ruots.: woren j öffuer eens, at j skullen fresta.

III inf. illatiivin asemesta voi myös *että*-lause olla 'päättämistä' merkitsevän *mielistyä*-verbin määräyksenä:

1642 R: Sentähden he *mielistyit*, että he cohta huomeneltain senjälken tahdoit matcusta nijtä wahwoja Caupungeita watan. 1 Makk. 5:27. — 1685 R: he päätit, että. — Luther: beschlossen sie, Das. — Ruots.: besluto the, at. — Vulgata: constituerunt.

MVtta cosca tämä kirja luettin Jonathanin ja Canssan edes, ei he tah-tonet usco händä, eikä sijtä tietäwänäns ollet, sillä he tiesit hywin mingä-caltaisen petoxen, Ja hirmuisen tyranniuden hän ennen Israeli watan teh-nyt oli, ja *mielistyit*, että he Alexandria piti auttaman. 1 Makk. 10:45—47. — 1685 R: päätit tehdäxens apua. — Luther: beschlossen, -- hülffe zu thun. — Ruots.: besluto at göra -- hielp.

Cosca Judas heitä sencaltaisilla cauneilla sanoilla, jotca heillen sy-dändä ja rohkeutta annoit, lohduttanut oli, he *mielistyit*, ettei he leiriä tehdä tahtonet, waan cohta wihamiesten tygö mennä. 2 Makk. 15:17. — 1685 R: mielistyit he siihen, ettei. — Vasta nyk. muutettu asuun: päätti-vät he, etteivät pystyttäisi. — Luther: Beschlossen sie, sie wolten kein Lager machen. — Ruots.: besluto the, at. — Vulgata: statuerunt.

Verbin rektiokin siis vaihtelee merkityksen mukaan. Analogian läh-teenä lienee verbi *päittää*, jonka synonyymi *mielistyä* näissä tapauksissa on.

Viimeksi mainituissa esimerkeissä on kysymys vain subjektipersoonaa itseänsä koskevista päätöksistä, mutta verbi saattaa ilmaista muitakin velvoittavan päätöksen tekoa, 'säätämistä', 'määräämistä'. Verbin mää-räyksenä voi tällöin olla passiivin I infinitiivi. Esim.:

1642 R: Ja Judas ja hänen weljens, ja caicki Israelin Canssa *mielistyit* joca wuosi pidettä, wijdennest päiväst colmattakymmendä Casleun

Cuucaudella cahdexan päiwä, sen uden Altarin juhla ilolla ja kijtoxella. 1 Makk. 4:59. — 1685 R: asetit -- pidettä. — Nyk.: säätivät, että -- oli vietettävä. — Luther: beschlossen, das man -- halten solt. — Ruots.: besluto, at man -- hålla skulle. — Vulgata: statuit.

Pelkän päättämisen lisäksi verbin merkitykseen saattaa sisältyä myös huolehtiminen tehdyn päätöksen toteutumisesta. Tällainen merkitys voidaan nykykielessä ilmaista synonyymilla 'nähdä hyväksi'. Esim.:

Agricola: Sille ette henesse on Ise *mielistynyt*, ette henesse piti kokonaisen Teudhelisudhen asuman. II 555—556, Kol. 1:19. — 1642 R: nijn kelpais Isälle, että hänesä olis -- asunut. — Nyk.: Jumala näki hyväksi, että kaikki täyteys hänessä asuisi. — Luther: es ist das wolgefallen gewesen, das -- wonen solte. — Ruots.: behaghelighit haffuer warit (Fadhrenom) at -- skulle boo.

Kollanius: Sëntähdhen olemme me hywexi nähneet, *mielistyneet*, ia yhteisesti tahtoneet, että hywin nimitetty Supremum iudicium, pidhäis jälensä tuleman ylös asetetuxi. SKM III 2, 490: 5—8.

Kaikki nämä merkitysvivahdukset ('päättää', 'sopia', 'säättää', 'määrätä', 'nähdä hyväksi') muodostavat läheisesti yhteenkuuluvan ryhmän. Tällaista käyttöä tavataan Agricolalla ja 1642:n Raamatussa, joskaan ei kovin runsaasti. Jo Florinus on raamatunlaitoksessaan vielä vähentänyt tällaisten tapausten lukua, ja v. 1913 väliaikaiseen käytäntöön otetussa Uuden Testamentin suomennoksessa sekä vähän aikaisemmin ilmestyneissä »kielellisesti korjatuissa» raamatunpainoksissa niitä on vielä vähemmän. Vasta uusin suomennoksemme on lopullisesti hylännyt *mielistytä*-verbin käytön tällaisissa merkityksissä. Useimmissa tapauksissa se on korvattu *päättää*-verbillä. Sanakirjat eivät mainitse tähän ryhmään kuuluvia merkityksiä, eikä myöskään kansanmurteista ole tietoja tällaisesta käytöstä.

Puheena oleva merkitysryhmä on niin lähellä sanan nykyistä normaali-merkitystä, että suomentajat ovat kirjakielemme alkuaikoina voineet ilman kansankielen tukeakin näissä tapauksissa turvautua *mielistytä*-verbiin. Tämäntapainen sanan ekspressiivisyyden heikkeneminen ei ole kovinkaan harvinaista. Tähän voidaan verrata latinan *placeo* 'miellyttää' verbin käyttöä esim. sanontatavassa *senatus placuit* 'senaatti päätti'; oik. 'senaattia miellytti'. Kirjasuomen ilmaisuvarojen lisääntyessä ja monipuolistuessa *mielistytä*-verbin merkitysalue on supistunut, niin että tämäkin merkitysryhmä on tullut kokonaan muiden ilmausten kannettavaksi.

3. Tähän mennessä puheena olleissa tapauksissa *mielistytä*-verbillä on niin sanoakseni aktiivinen merkitys, ts. prosessin lähtökohta on subjekti-persoonassa itsessään. Vanhassa kirjakielessä verbi kuitenkin saattaa

myös ilmaista passiivista ulkopuoliseen tahtoon myöntymistä. Tällöinkin sen merkityksestä tavallisesti puuttuu emotionaalinen aines: se ei sisällä viittausta siihen, onko myöntyminen subjektipersoonalle mieluista vai vastenmielistä.

Ensinnäkin saattaa olla kysymys jonkin toimenpiteen tai ehdotuksen aivan passiivisesta hyväksymisestä, joka ei sisällä subjektipersoonaa jälkeeseen päin velvoittavaa sitoumusta. Nykykielisiä synonyymeja olisivat 'hyväksyä', 'antaa suostumuksensa'. Esim.:

1642 R: Cosca Cuningas siihen *mielistyi*, ja Jason Pappiuden sai, harjoitti hän cohta Canssans pacanoitten taiwois. 2 Makk. 4:10. — Vasta nyk. toisin: Kun kuningas oli antanut siihen suostumuksensa. — Luther: DA solches der König willigt. — Ruots.: Tå Konungen thetta befeffuadhe.

Raamatun kielessä ei ole tällaisesta käytöstä juuri muita esimerkkejä, mutta Kollaniuksen lainsuomennoksissa niitä on runsaammin. Esim.:

johonga yhteihdhet waldacunnan sädhyt owat *mielistyneet*, sekä sen wahwistaneet e tä watan ottaneet. SKM III 1, 4:26—28.

nijn pitä Caxitoistakymmendä miestä, jocaihdehen Lakicundahan Kuningalda, ja hänen maansamiehildä asetettaman, joihinga ne owat *mielistyneet*, walinneet, ia nimittäneet. SKM III 1, 36:6—9. — Vrt. Ljungo: Nijn tule säättä 12 miestä kustakin kihlakunnasta, suostutut, walitut ia eroitetut. LAGUS, Sveriges Rikes Landslag 32.

Sentähdhen olemme me, — nyt näinä herrain päiwinä, yhteisten säätyen neuwolla ja *mielistymisellä*, säännät, semmoisen ordningin eli asetoksen, cuin seura. SKM III 2, 478: 12—17.

Emme — — myöskään tahdho kelletkään jotacuta sitä ilmoitta, cuulla eli lukea anda, cuin salatun oleman pitä, paljo vähemmän oikeudhen me noin asiain jostakin Copiasta paihddhi duomion pitäwäisen, Istujamitten ja Secreterarin luwata, ja *mielistymisettä* ketäkään osallisexi tehddhä. SKM III 2, 498: 30—34.

Huomattavasti useammin tämä sana merkitsee vanhassa kirjakielessä 'suostumista' sellaiseen nominilla ilmaistuun ehdotukseen tai tahdonilmaisuun, joka sisältää myös subjektipersoonaa koskevan velvoituksen. Esim.:

Agricola: Nin ne caiki *mielistuuit* henen neuuoons. II 327, Ap. t. 5: 40. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: noudattivat hänen neuvoansa. — Luther: fielen sie jm zu. — Ruots.: föllo the alle in til hans råd. — Vulgata: Consenserunt.

tuli Joseph Arimathiast Judean caupungista, yxi ricas mies, radhinmies, yxi hyue hurscas mies, ioca eij ollut *mielistynyt* heiden neuuonsa ia töhönsse. III 180—181. Vrt. II 239 (Luuk. 23: 50): Ja catzo, Yxi Mies nimelde Joseph, Radhin mies, ioca oli hyue ia hurskas Mies, ei hen ollut *mielidunnut* heiden Neuuons ia Tekoons. — 1642 R: Eikä ollut mielidynyt. —

Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: ei ollut suostunut. — Luther: hatte nicht bewilligt in jren Rat vnd Handel. — Ruots.: hadhe icke samtyckt. — Vulgata: non consenserat.

1642 R: Hänen emändäns saa himon Josephin tygö, ja ano hänelä luwatoinda cansa käymist, — Ettei hän siihen *mielisty*, canda hän petollisest perhens ja miehens edes hänen päällens. 1 Moos. 39:päällekirj. — Ruots.: effter han sådant icke wille samtycka.

JOs sinun weljes — neuwois sinua sala, ja sanois: käykäm ja palwelcam muita jumalita —. Nijn älä siihen *mielisty*, älä myös ole hänelle cuuliainen. 5 Moos. 13: 6—8. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: älä noudata hänen mieltään. — Luther: bewillige nicht. — Ruots: samtyck thet icke.

Ja caickena sinun elinaicanas pidä Jumala silmäis edes ja sydämesäs, ja carta ettes mihingän syndijn *mielisty*, ja Jumalan käskyä wastan tee. Tob. 4: 6. — Vasta nyk. toisin: äläkä ole altis tekemään syntiä. — Luther: das du in keine Sünde willigst. — Ruots.: at tu icke samtycker j någhon synd. — Vulgata: cave ne aliquando peccato consentias.

Silloin hyljäisi caicki Canssa heidän Lakins, ja *mielistyit* Antiochuxen käskyyn. 1 Makk. 1: 44. — Vasta nyk. toisin (1: 42): ja kaikki pakanakan-sat alistuivat kuninkaan käskyyn. — Luther: willigeten in die weise Antiochi. — Ruots.: samtyckte Antiochi sett. — Vulgata: consenserunt.

Mutta ettei hän heidän pahan tahtons *mielistynyt*, cannoit he hänen päällens, ja todistawat wäärin händä wastan. Susanna päällekirj. — Ruots.: icke samtyckte.

Mieluisuuden momentti-puuttuu verbien merkityksestä niin tyystin, että se on tarvittaessa osoitettava eri sanalla. Niinpä seuraava 1642:n Raamatun kohta sisältäisi nykyisen kielikorvamme mukaan auttamattoman tautologian:

COsca Jonathan sen ymmärsi, lähetti hän sanan hänelle tehdäxens rauha hänen cansans, ja rucoili händä, että hän olis andanut saalin jällens, ja fangit irralle. Sijhen *mielistyi* Bacchides *mielelläns*, ja teki nijncuin Jonathananoi. 1 Makk. 9: 70—71. — Vasta nyk. muutettu: Hän suostui siihen. — Luther: Das williget Bacchides gern. — Ruots.: Thet samtyckte Bacchides gerna. — Vulgata: libenter accepit.

Havainnollinen on myös seuraava v. 1628 kirjoitetun Kustaa II Aadolfin kirjeen kohta, jossa on rinnakkain verbit *suostua* ja *mielistyä*, kaikesta päättäen samaa merkitsevinä:

Ja en me epäile, että koska he caicki asiat hyvin ajattele ia heidän omasta terveydestäns vaarin ottavatt, että he siehen *suostuivat* ia *mielistyivät*. Grotenfelt, SHA 75:30—32.

Rajaleniuksella on myös tällaisesta käytöstä muutamia hyvin selviä esimerkkejä:

waicka hän istui muiden cansa Raadisa, ei cuitengan ikänäns ole *mielistynyt* ja suostunut Judalaisten neuwon sijnä cuin he päätit Christuxen

tappaxens: ja on se ylistettävä yhdes cunnialises raadimiehes, ettei hän *mielisty* Jumalattoman duomion ja päättämisen. Muutamat Christilliset Saarnat (1654) N 4 a.

Tästä Josephista tule oppia caickein nijden cuin Raadisa ja neuwosa istuwat. Ettei heidän pidä *mielistymän* johungun Jumalattoman neuwon, cosca muut jotacuta wääryttä päättä tahtowat, nijn heidän pitä oleman caucana sijtä, jos ei he taida sitä hillitä, nijn ei pidä heidän *mielistymän*, mutta pikemmin lähtemän sijtä pois. Ibid. N 4 a—b.

Muutaman kerran vanhoissa raamatunsuomennoksissa käytetään *mielistyä*-verbiä sellaisissakin kohdissa, joissa Lutherin ja Kustaa Aadolfin Raamatut sekä nykyinen suomennos puhuvat liittoon yhtymisestä, menemisestä:

1642 R. Ja Cuningas seisoi yhden padzan tykönä, ja teki lijton HERran edes, että heidän piti waeldaman HERran jälkeen, ja pitämän hänen käskyns, todistuxens ja oikeudens caikest sydämestäns, caikest sielustans, että heidän piti pitämän nämät lijton sanat jotca kirjoitetut olit täsä kirjas. Ja Canssa *mielistyi* siihen lijtoon. 2 Kun. 23: 3. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: yhtyi siihen liittoon. — Luther: trat in den Bund. — Ruots.: trädde vthi förbundet.

Silloin caicki Ruhtinat, ja caicki Canssa, joca siihen lijttoon oli *mielistynyt*, olit hänelle cuuliaisiet, että jocaidzen piti päästämän orjans wapaxi, ja ei enä heitä pitämän peräti orjanans, ja he päästit heitä wallallens. Jer. 34: 10. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: olivat menneet tähän liittoon. — Luther: solchen Bund eingegangen waren. — Ruots.: thet Förbundet vndergånget hadhe.

Näissä tapauksissa *mielistyä* voidaan ymmärtää siten, että kansa suostuu antamaan lupauksen, johon sitä on kehoitettu. — Samaan yhteyteen sopii seuraava 1685:n Raamatun esimerkki:

Sillä ennen näitä päiwiä nousi Theudas, ja sanoi hänens joxikin, nijn hänen tygöns tuli lähes neljäsata miestä: joca sijtte tapettin, ja caicki jotca häneen *mielistyit*, ne hajotettin ja häwitettin. Tämän jälkeen nousi Judas Galileast weronlaskemisen päiwinä, ja käänsi paljo cansa jälkens, hän myös huckui, ja caicki jotca häneen *mielistyit*, hajotettin. Ap. t. 5: 36—37. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: olivat häneen suostuneet, — olivat suostuneet häneen. — Agricola: heneen turuasit, — hende cwlit. II 327. — 1642 R samoin. — Luther: jm zufielen, — jm zufielen. — Ruots.: troodde honom — honom lydt hadhe.

Myös III inf. illatiivin ohessa verbi merkitsee usein 'suostumista' ('suostua tekemään jotakin'):

Agricola: Jos iollaki Welielle ombi vskomatoin Waimo, ia se sama *mielistupi* henen cansans asuman, elken site itzestens eroittako. II 471, 1 Kor. 7: 12. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: suostuu asumaan. — Luther: lesset es jr gefallen, bey jm zu wonen. — Vulgata: consentit.

1642 R: Jacob ano lupa cotia mennä emändinens, mutta Laban suositele händä wijpymän hetkexi aica, joca *mielistyt* oleman määrätyn palcan edest. 1 Moos. 30: päällekirj.

Ja Moses *mielistyi* asuman sen miehen tykönä. 2 Moos. 2: 21. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: suostui asumaan. — Luther: bewilliget -- zu bleiben. — Ruots.: befeffuadhe at bliffua.

Ja Canssa siunais caickia nijtä miehiä, jotca *mielistyit* asuman Jerusalemis. Neh. 11: 2. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: vapaaehtoisesti asettuiwat Jerusalemiin. — Luther: freiwillig waren -- zu wonen. — Ruots.: frijwillioghe woro til at boo.

Miestä ottaman olen minä *mielistynyt* sinun pelgosas, ja en hembeydestä. Tob. 3: 18. — Samoin kaikissa seuraavissa suomennoksissa, paitsi nykyisessä, josta puuttuu vastaava kohta. — Luther: Einen Man aber zu nemen, habe ich gewilliget. — Ruots.: Men en man at tagha, haffuer iagh samtyckt. — Vulgata: consensi.

'Suostumista' merkitsevä *mielistytä*-verbi voi saada välittömäksi määräykseen myös *että*-lauseen:

1642 R: Ja Papit *mielistyit* ettei heidän pitänyt ottaman raha Canssald. 2 Kun. 12: 8. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: suostuivat siihen, etteivät ottaisi. — Luther: bewilligeten, -- nicht Gelt zu nemen. — Ruots.: samtyckte inga peñga wilia tagha.

Sanakirjain käänöksistä voidaan seuraavat mainita tässä yhteydessä:

Florinus¹: Consensus, Consensio. Samtycke, bewiljelse. Die einträchtig Bewilligung. *Mielistymys, suostumus.*

Juslenius: *mielistyn, -yä.* approbo. låter behaga mig.

Ganander: *Mjelistyn -styin -stynyt -styä.* låter behaga mig, -- samtycker. approbo -- ålä siihen mjelisty. Deut: 13: 12².

Renvall: *patior mihi persuaderi, mentem cui addico, assentio, -- einwilligen, ålä siihen mielisty* ne ad eam rem te permoveri patiaris, ne id probes.

Helenius: Samtycka, Bifalla.

Lönnrot: samtycka, bifalla.

Florinuksen ja Jusleniuksen sanakirjoissa tämä on *mielistytä* (t.*mielistymys*) sanan ainoa merkitys. Schroderukselta taas puuttuu koko sana.

Kansanmurteista olen tavannut yhden tähän kuuluvan tiedon, Arvo T. Inkilän v. 1938 Juvalta muistiinpaneman:

(Lääkäri ei aikonut ensin lähteä, mutta kun asia selitetään) *se mielistyä ja lähtö äptö.*

Mielistytä-verbin käyttö tähän ryhmään kuuluvissa merkityksissä ('hyväksyä', 'antaa suostumuksensa', 'suostua') on vanhassa kirjakielessä

¹ Vocabularium Latino-Sveco-Germanico-Finnonicum. Tukholma 1733.

² Tarkoittanee 13: 8.

Agricolasta alkaen varsin yleistä. Raamatussa sanan asema tällaisten merkitystehtävien edustajana on pysynyt muuttumattomana 1909-v:n painokseen asti. Vähän myöhemmin ilmestyneissä kielellisesti korjatuissa painoksissa ei tällaista käyttöä sen sijaan enää tapaa, vaan *mielistyä* on kaikissa näissä tapauksissa korvattu muilla verbeillä (tavallisimmin *suostua*, *hyväksyä*). Nykyinen suomennos on virallistanut tämän kannan. Muuallakin kuin Raamatussa ja varsinaisessa uskonnollisessa kirjallisuudessa sana näyttää voivan esiintyä 'suostumisen' merkityksessä ainakin vielä viime vuosisadan puolivaiheilla:

Reinhold Hertzberg: Tämän jumalisen työn toimitukseen uloskatsottiin Prowasti ja Kirkkoherra Paimiosa, Magisteri Henrikki Floriinus, joka tähän myös *mielistyi*. Suomalaisista Biblioista (Turku 1842) ss. 14—15.

Vanhimmissa sanakirjoissa (Florinuksen, Jusleniuksen, Gananderin ja vielä Renvallinkin) tämä merkitysryhmä näyttää olevan kaikkein tärkeimmällä tilalla. Kansanmurteissakaan se ei ole aivan tuntematon. Näiden seikkojen perusteella voidaan ehkä olettaa, että tällainen käyttö vanhassa kirjakielessä ainakin osittain pohjautuu kansankieleen. Toisaalta tämän ja ensimmäisen merkitysryhmämme välinen ero on niin pieni, ettei niiden suhteesta voida sanoa mitään varmaa, vaan merkityksen alan laajentuminen on saattanut tapahtua eri tahoilla itsenäisesti.

4. Nykyään verbi *mielistyä* ilmaisee eräänlaiseen sielulliseen tilaan johtavaa prosessia, joka ajatellaan päättyneeksi, tulokseen johtaneeksi. Verbi on siis aspektiinsa katsoen perfektiivinen (terminatiivinen)¹. Tähän mennessä käsitellyt merkitysalan laajentumatkaan eivät ole koskeneet aspektia. Vanhassa kirjakielessä verbi ei kuitenkaan aina ole perfektiivinen, vaan se voi tilaan johtavan prosessin asemesta tarkoittaa myös itse tuota samanlaisena jatkuvaa tilaa, jolloin on kysymyksessä imperfektiivinen (kursiivinen) aspekti. Nykyisiä synonyymisia ilmauksia ovat lähinnä 'olla mielistynyt', 'pitää jostakin', 'rakastaa', 'jotakuta miellyttää'. Esimerkkejä Agricolalta:

Ja hen wei minun wlos lakialle, hen minun wlostemmasi, Sille hen *mielistui* minuhun. III 233, Ps. 18: 20. — Samoin kaikissa seuraavissa raamatunsuomennoksissa. Vasta nykyisessä on imperfektin asemesta pluskvamperfekti, minkä muutoksen jälkeen verbi ei enää tarkoita jatkuvaa tilaa, vaan siihen johtanutta prosessia. — Luther: hatte lust zu mir. — Ruots.: hadhe lust til migh.

¹ Ks. RALF SAXÉN Aspektista suomenkielen verbiopissa, Vir. 1916 s. 6—, ja W. GRÜNTAL Itämerensuomalaisten kielten yksikön nominatiivi objektin edustajana aktiivin yhteydessä (Helsinki 1941) s. XLIV—.

Hen walittapi HERRALLE, hen wapactakon henen, hen auttakon hende, ios hen *mielisty* henehen. III 239, Ps. 22. 9. — Vasta nyk. korjattu asuun: on häneen mielistynyt. — Luther: hat er lust zu jm. — Ruots.: haffuer lust til honom.

CAtzo tai on minun Paluelian, Mine hende ylespidhen, ia minun Vlosualitun, iossa¹ minun Sielun hyuesti *mielistu*². III 485, Jes. 42: 1. — 1642 R samoin, mutta jo 1685 R:ssa imperfekti: mielistyi. Samoin vielä nyk. — Luther: an welchem meine seele wolgefallen hat. — Ruots.: j hwilkom mijn siäl wel behaghar.

Sencaltaiset he vloswalitzeuat heiden Teisens, Ja heiden Sielunsa *mielistupi* heiden ilkeyxistäns³. III 527, Jes. 66: 3. — Vasta nyk. muutettu: on mielistynyt. — Luther: hat gefallen an jrem Greweln. — Ruots.: haffuer lust j theras styggelse.

1642:n Raamattu suosii *mielisty*-verbiä tällaisessa merkityksessä vielä enemmän kuin Agricola, sillä siinä on Agricolan kiistattomasti imperfektiivinen, jatkuvaa tilaa merkitsevä sanonta muutaman kerran korvattu tällä verbillä:

Hän wei minun lakialle, ja temmais minun ulos: sillä hän *mielistyi* minuun. 2 Sam. 22: 20. — Vasta nyk. muutettu: oli mielistynyt. — Agricola: ette hen minua racasti. I 230. — Luther: hatte lust zu mir. — Ruots.: hadhe lust til migh. (Vrt. ed. Ps. 18: 20.)

Sillä ei he ole miecallans sitä maata omistanet, ja heidän käsiwartens ei auttanut heitä, waan sinun oikia kätes, sinun käsiwartes, ja sinun caswos walkeus, sillä sinä *mielistyit* heihin. Ps. 44: 4. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: olit heihin mielistynyt. — Agricola: sinulle oli heisse mielen-noudhe. III 272. — Luther: du hattest wolgefallen an jnen. — Ruots.: tu hadhe itt behagh til them.

Luuletos että HERra *mielisty* moneen tuhannen oinaan? Miika 6: 7. — Vasta nyk. toisin: Ovatto Herralle mieleen tuhannet oinaat. — Agricola: Lwletkos, ette HERRALLE ombi mielen-noudhe monista tuhanist Oinaist? III 682. — Luther: Meinstu, der HERr hab gefallen an. — Ruots.: haffuer behagh til.

tämä on minun racas Poican, johonga minä *mielistyn*. Matt. 3: 17. Melkein sama lause on myös Matt. 17: 5⁴, Mark. 11: 1, Luuk. 3: 22 ja 2 Piet. 1: 17. — Jo 1685 R näissä kaikissa imperfekti. — Nyk.: olen mielistynyt. —

¹ Inessiivin käyttö säännönmukaisen illatiivin asemesta saattaa tässä osaksi johtua aspektin imperfektiivisyydestä, sillä suomessa olosija usein ilmoittaa aspektin imperfektiiviseksi, tulosija taas perfektiiviseksi kuten tavallisesti *mielisty*-verbinkin ohessa. Vrt. RALF SAXÉN Vir. 1916 s. 8 ja LAURI HAKULINEN Suomen kielen rakenne ja kehitys II (Helsinki 1946) s. 222—. Välitön vieraiden esikuvien vaikutus on kuitenkin myös otettava huomioon. Vielä 1909:n painoksessa on tässä kohden inessiivi, vasta sen jälkeisissä, kielellisesti korjatuissa painoksissa illatiivi.

² Vrt. ed. Matt. 12: 18, jossa on imperfekti, vaikka se siteeraa juuri tätä Jesajan kohtaa ja vaikka Lutherin ja Kustaa Aadolfin Raamatuissa on molemmissa paikoissa presenttinen, aspektiltaan imperfektiivinen ilmaus.

³ 1685 R:ssa illatiivi: cauhistuxijns.

⁴ Samassa asussa myös UT:n nimisivulla.

Agricola Matt. 3: 17 (II 27): iossa minul on huye sosijo. Matt. 17: 5 (II 70), Luuk. 3: 22 (II 171) ja 2 Piet. 1: 17 (II 613) samoin. Mark. 1: 11 (II 112): iossa minulle ombi soosio. — Juustenin Messussa, Elimaeuksen Evankeliumi- ja epistolakirjassa (1622) sekä Sorolaisen Postillassa on näistä Matt. 3: 17 (J. G 1 b, E. C 1 b, S. I 219, 230), Matt. 17: 5 (J. P 1 a, E. M 6 b, S. II 137, 206, 207, 218) ja 2 Piet. 1: 17 (J. P 1 a, E. M 6 a, S. II 222), kaikki Agricolan mukaisesti (on hyvä suosio). — Luther: An welchem (t. dem) ich wolgefallen habe. — Ruots. Matt. 3: 17, 17: 5 ja 2 Piet. 1: 17: j hwilkom iagh haffuer itt gott behagh. Mark. 1: 11: j hwilkom migh wel behaghar. Luuk. 3: 22: vthi tigh behaghar migh.

Hemminkikin käyttää Matt. 17:n mukaan sepittämässään virressä *mielistyä*-verbiä, vaikkei sitä ole Agricolalla eikä Juustenilla vastaavassa kohdassa (ks. ed.):

Tämä on minun racas Poican,
 Cuin minäk, sama Jumal joca aicā,
 Minust ijancaickisest syndyn.
 Johon coconans *mielistyn*,
 Jong tähdhen on hyvä mull suosjo
 Myös muihin caickin ihmisiin. Virsikirja 56 a.

Seuraavassa 1642 R:n esimerkissä näyttää verbit *mielistyä* ja *rakastaa* tarkoitetun synonyymeiksi; vain niiden ilmoittaman tunteen intensiivisyydessä saattaa olla eroa:

Cuningas *mielisty* sinuun, ja caicki hänen palwelians *racastawat* sinua, tule Cuningan wäwyxi. 1 Sam. 18: 22. — Vasta nyk. suomennoksessa preesensin tilalla perfekt. — Luther: der König hat lust zu dir. — Ruots.: haffuer wilia til tigh. — Vulgata: places regi.

Vieraskielisten esikuvien avulla voidaan helposti todeta, että Petraeuksen raamatunsuomennoskomitea on seuraavissakin kohdissa käyttänyt *mielistyä*-verbiä imperfektiivisenä:

Waicka ei Jumala syndijn *mielisty*, Psal. 5. cuitengin saldi hän Sathanan wietellä jumalattomia heidän endisten syndeins tähden. 1 Kun. 22: sel. — Ruots.: Endoch Gudh icke haffuer behagh til synden.

COscas Jumalalle lupauxen teet, nijn älä wijwyttete sitä: sillä ei hän tyhmiin *mielisty*. Saarn. 5: 3. — Vasta nyk. toisin: ei ole hänellä mielisuosiota tyhmiin. — Luther: er hat kein gefallen an den Narren. — Ruots.: han haffuer intet behagh til dårar. — Vulgata: displicet -- ei.

Ei Jumala *mielisty* jumalattomain uhriin, eikä nijden rucouxeen, jotca cohta jällens syndi tekewät, -- mutta hän *mielisty* nijhin, jotca händä pelkäwät. Siir. 35: päällekirj. — Ruots.: haffuer intet behagh til -- haffuer lust til.

Rajaleniuksellakin on tähän kuuluva esimerkki:

Christuxen Jumalan Pojan wälinkäymys, joca istu Isäns oikialla Kä-dellä, johon hän *mielisty*, ia rucoile hywä meidän edestäm. Muutamat Christilliset Saarnat D 2 a.

Kun *mielistyä*-verbin määräyksenä on tulevaa mahdollista tapahtumaa tarkoittava ilmaus, niin verbi voi saada merkityksen 'haluta', 'toivoa':

1642 R: Sillä et sinä *mielisty* meidän cadotuxem. Tob. 3: 22. — Samoin seuraavissa suomennoksissa, paitsi nykyisessä, jossa ei ole vastaavaa lausetta. — Luther: du hast nicht lust an vnserm verderben. — Ruots.: tu haffuer ingen lust til.

III inf. illatiivinkin ohessa verbi esiintyy imperfektiivisenä. Silloin sen merkitys on 'tehdä jotakin mielellään', 'haluta':

Agricola: teme ombi se Jumalan Woori, iossa hen *mielistu* asuman, ia HERRA pysypi siele ijancaikisesta. III 304, Ps. 68: 17. — Samoin vielä 1909 R. — Nyk.: jolla Jumala on mielistynyt asumaan. — Luther: Gott hat lust -- zu wonen. — Ruots.: haffuer lust til at boo.

Agricolalla tämä verbi esiintyy kerran yksipersonaisenakin ns. datii-visen genetiivin ohessa merkityksessä 'haluttaa', 'miellyttää':

Mutta en tadho ketän estä, ette hen site panis ia nautitzis quinga cungin *mielistypi*, Sille ette monda hyue puhetta henes sijttekin ouat. II 658, Jaak. alkupuhe. — Luther: wie es jn gelüsetet.

Sanakirjoista Ganander ja Lönnrot tuntevat tämän verbin myös imperfektiivisenä:

Ganander: tycker om -- placet mihi, bene placitum habeo -- Luuletkos että Jumala *mjelistyy* moneen tuhanteen ojnaiseen, tycker om, låter sig täckas. Mich. 6: 6. Näky *mjelistywän* minun palwelluxeeni, hade wäl behag til.

Lönnrot: ha behag för, -- tycka om; -- *m. jkuhaan* ha välbehag för ngn.

Mielistyä-verbin käyttö jatkuvaa tilaa merkitsevänä on vanhimmassa kirjakielessä suhteellisen tavallista. Tämä sekä kolmas merkitysryhmämme näyttävät olleen sanan kirjallisia päämerkityksiä. Tätä käsitystä tukevat vanhimpien sanakirjojemmekin tiedot, sillä esim. sanan nykyistä normaali-merkitystä ei tavata sanakirjoissa ennen Renvallia. Verbin imperfektiivinen käyttö on 1642:n Raamatussa suhteellisesti yleisempää kuin Agricolalla, mutta jo Florinus on raamatunlaitoksessaan sitä hiukan vähentänyt. Hänen omaksumallaan kannalla Raamattumme sitten pysyi tässä suhteessa 1900-luvulle asti, ja vasta nykyinen suomennoksemme on lopullisesti luopunut tällaisesta *mielistyä*-verbin käytöstä. Korjaukset on useimmissa tapauksissa suoritettu muuttamalla preesens perfektiksi (tai imperfektiksi) ja imperfekti pluskvamperfektiksi, minkä jälkeen verbi merkitsee tilaan johtanutta prosessia kuten nykyisessä yleiskielessämme.

Mielenkiintoinen on seuraava esimerkki, jossa tempuskin on jätetty muuttamatta:

Agricola: Mutta sen Wanhurskan pite vskostansa elemen. Mutta ioca weltepi, ei minun pidhe heneste *mielistymen*. II 648, Hebr. 10: 38. — 1642 R: hänehen en minä mielisty. — Nyk.: ei minun sieluni mielisty häneen. — Luther: an dem wird meine Seele kein gefallen haben. — Ruots.: han skal icke behagha minne siäl. — Vulgata: non placebit animae meae.

Tämä ei olisi ollut korjattavissa tempuksen muutoksella, koska on kysymys tulevasta ajasta. Ajatusero on kuitenkin tällaisessa tapauksessa perin pieni, puhutaanpa sitten tulevaisuudessa tapahtuvasta tilaan johtavasta prosessista tai itse sen jälkeisestä tilasta. Lauseen sisältö ei sanottavasti muutu, kummalla tavalla verbi käsitettäneenkin, ja siksi on tämän kohdan muuttaminen katsottu tarpeettomaksi. Tarkasti ottaen kuitenkin nykyinen lukija ymmärtää sen hiukan toisin kuin Agricola ja Petraeusen komitea.

Aivan kokonaan ei *mielistyä*-verbin imperfektiivinen käyttö rajoitu uskonnolliseen kirjallisuuteen, sillä Aleksis Kivelläkin on siitä ainakin yksi esimerkki:

Kas niin Juhani, kas niin, Tuomas ja Aapo, kas niin, Simeoni, Timo ja Lauri, juuri niin, minun pikku-Eeroni! Olettepa poikia, joihin *mielistymme!* Kootut teokset I 37—38.

Tämäkin lienee kuitenkin katsottava johtuneeksi Raamatun kielen vaikutuksesta, jota Kiven tyyliässä on runsaasti havaittavissa.

Nykysuomalaisen korvissa *mielistyä*-verbin käyttö jatkuvaa tilaa merkitsevänä tuntuu sangen oudolta. Jatkuvan tilan ja siihen johtavan prosessin merkitykset ovat kuitenkin useasti niin lähellä toisiaan, että niiden välillä saattaa tapahtua sekaannuksia. Niinpä PAUL mainitsee, että keskiyläsaksassa käytetään verbejä *sitzen*, *stân* (nyk. *stehen*), *ligen*, *wîgen* (nyk. *schweigen*) myös merkityksissä 'sich setzen', 'treten', 'sich legen' t. 'fallen', 'verstummen'¹. Suomessakin käytetään *istua*-verbiä aivan yleisesti myös 'istuutumisen' merkityksessä. Vanhassa kirjakielessä näyttää lisäksi toinenkin *mielistyä*-verbin tyyppinen johdannainen, joka muulloin merkitsee tilaan johtavaa prosessia, nimittäin *ihastua*, voivan merkitä myös jatkuvaa tilaa, kuten seuraava Agricolan sitaatti osoittaa:

Moab on minun pesin Patan, ylitze Edomin mine vloswenyten minun Kengeni, Philistea se minuhun *ihastupi*. III 295, Ps. 60: 10. — 1642 R samoin. — 1685 R:sta alkaen imperatiivi: sinä Philistea iloitze minusta. — Luther: Philistea jauchzet zu mir. — Ruots.: Philistea fâghnar migh.

¹ Prinzipien der Sprachgeschichte, 5. p. (Halle 1920), s. 277.

Kansanmurteissa en ole tavannut *mielistytä*-verbin imperfektiivistä käyttöä. Mitenkä sitten on selitettävissä sen esiintyminen vanhassa kirjasuomessa? Lopullisen ratkaisun tämä kysymys voinee saada vasta laajempaan yhteyteen asetettuna, mutta kun ottaa huomioon, kuinka puutteelliset ilmaisuvarat suomen kielen sen aikaisilla kirjallisilla viljelijöillä oli käytettävinaan, voidaan yhtenä selitysmahdollisuutena ehkä ajatella jonkinlaista käännösteknillistä vaikeutta. Saatamme kuvitella, että sopivan suomenkielisen ilmauksen löytäminen on voinut tuottaa mahdollisimman puutteellisin apuneuvoin työskenteleville raamatunsuomentajille vaikeuksia. Verbi *rakastaa* tuntui ehkä liian voimakkaalta. Ruotsin *hälla av något* ja saksan *von etwas halten* sanontojen vastineena tavataan kyllä jo Agricolalla ja 1642:n Raamatussa suomennos *pitää jostakin*¹, mutta tämä nykyään varsin yleinen käännöslainakonstruktio oli silloin tuskin vielä niin kotiutunut suomen kieleen, että sitä olisi voitu käyttää muulloin kuin vieraskielisen esikuvan välittömänä käännöksenä². Kolmas mahdollisuus olisi ollut nykyisen suomennoksen käyttämä sanonta *olla mielistynyt* (pro *pitää jostakin*), mutta tällainen kiertävä käännös ei liene tyydyttänyt suomentajia, jotka yleensä seuraavat sangen sananmukaisesti saksalaista ja ruotsalaista tekstiä, vaan he käyttivät mieluummin ilmausta, joka tempukseltaankin vastasi esikuvia. Näin tuntui verbi *mielistyä* ehkä sittenkin sopivimmalta ja käytännöllisimmältä tähän tarkoitukseen. Sen varsinainen merkityshän eroaa niin vähän tarkoitettusta, että joissakin tapauksissa on melkein yhdentekevää, kummalla tavalla se käsitetään.³ Ehkäpä tämä sana ei ole kuulunut kääntäjien jokapäiväisimpään sanavarastoon, niin ettei heidän kielitajunsa ole sen suhteen ollut ehdottoman tarkka.

5. Sanakirjoissa Gananderista Lönnrotiin mainitaan vielä vides, kaikista edellisistä kokonaan poikkeava merkitys:

Ganander: får manna wett.

Renvall: *poika mielistyy* adolescens fit mentis virilis compos l. prudens, G. verständig werden.

Helenius: *Poika M.*, Gossen blir förständig.

¹ Esim. Agricola: Mutta eikengen nijste muista wskaldanut itzens anda heiden secans, waan Cässa palio *heiste piti*. II 325, Ap. t. 5: 13. Luther: hielt gros von jnen. Ruots.: hölt mykit aff them. — Nin ylesnoui Neuuos yxi Phariseus, nimelde Gama-liel, Lainopettaia, *iosta* caiki Canssa palio *piti*. II 326, Ap. t. 5: 34. Luther: wol gehalten fur allem Volck. Ruots.: then jbland alt folcket mykit aff hållen war. — 1642 R: Ja jos ei se tule sen corkeimman ilmoituxest, nijn *älä sijä pidä* mitän. Siir. 34: 6. Luther: halt nichts dauon. Ruots.: hålt intet ther aff.

² Vrt. OIVA JOH. TALLGREN Vir. 1931 s. 157.

³ Vrt. ed. Hebr. 10: 38!

Lönnrot: bli förständig; — *poika mielistyy* gossen blir förständig.

Murteista on pari tietoa tällaisesta käytöstä:

Äänekoski: *kuin miehistyy, niin m i e l i s t y y, nuori, tulee mieltä enem-
män.* — Ilomantsissa verbin merkitykset ovat J. Meriläisen tiedon mukaan:
1) 'tulla mielekkäämmäksi', 2) 'rakastua'.

Kirjakielestä en ole tavannut tällaista käyttöä.

Tätä merkitystä ei voida pitää edellä mainituista eikä niitä tästä kehityneinä, vaan molemmat ovat syntyneet kantasanan eri merkitysten pohjalta ja ovat sellaisina yhtä primäärisiä. Neljä ensimmäistä merkitysryhmäämme voidaan johtaa siitä *mieli*-sanan merkityksestä, joka sillä on esim. ilmauksissa *mielellään, olla mielissään, olla mieleen, tehdä mieliksi, tekee mieli*. Viimeksi mainitun merkitysryhmän lähtökohtana taas on *mieli*-sanan merkitys 'järki', 'ymmärrys', ja se tuntuu merkityksensä puolesta olevan lähinnä rinnastettavissa sellaisiin johdannaisiin, joiden kantasanaan on adjektiivi, kuten *miehistyä, tulistua, vahvistua*.

Nykyisessä normaaliproosassa on *mielistyä*-verbin synonyymina vähintään yhtä yleisenä käytännössä lyhyempi johdannainen *mieltyä*, mutta vanhin kirjasuomi tarjoaa siitä vain muutamia esimerkkejä¹. Jo niiden perusteella voidaan kuitenkin todeta, että sitä silloinkin on pidetty *mielistyä*-verbin jokseenkin täydellisenä synonyymina ja että sitä on voitu käyttää kaikissa niissä merkityksissä missä jälkimmäistäkin. Esim.:

1. Hemminki: Syndymäst meil mitä hyöttyy?

Joses tahdho meihin *mielldy*,

Sallein meit cadhotetta. Latinan kielised laulud 93—94.

1642 R: JA cosca hän oli puhens lopettanut Saulin cansa, *mieltyi* Jonathan ja Dawid keskenäns sydämeest, ja Jonathan racasti händä nijncuin oma sydändäns. I Sam. 18: 1.

2. Agricola: Mine kitē sinu Ise, Taiuan ia Maan Herra, ettes neme salasit wijsailda ia toimelisilda, ia olet ne ilmoittanut Tyhmille, Ja tosin, sille ette näin sine olet *mieltynyt* Ise. II 198, Luuk. 10: 21. — 1642 R samoin. — 1685 R: nijn oli sinun hywä tahtos. — Nyk.: näin on sinulle hyväksi näkynyt.

3. Agricola: ei hen ollut *mielldunut* heiden Neuuons ia Tekoons. II 239, Luuk. 23: 50. (Mainittu jo *mielistyä*-verbin yhteydessä.)

4. Agricola: Sentedhen me waijuaset exyueiset, poiskietut Jumalasta, iotca pimeydhesa istuma, ja Lihan himossa waellama, teem temen mailman sisun ja tauan ielken, Johonga meidhen Lihā ja tundom *mielldupi*. I 511.

Osmo Ikola.

¹ Tässäkin on siis kirjasuomen kehityksessä havaittavan yleisen tendenssin mukaisesti lyhyempi johdannaistyyppi voittanut alaa. Vrt. MARTTI RAPOLA Kirjakiellemme sananrakenteiden tiivistymisen historiaa, Vir. 1945 s. 128—.